

Tulojen laaja kirjo

Suomalaisten keskimääräiset **bruttotulot**, eli palkka ennen veroja, oli vuonna 2012 noin 3 100 euroa kuukaudessa. Käytännössä erot työntekijöiden välillä ovat melko suuret: johtavassa asemassa olevan henkilön kuukausitulot voivat olla 6 000–10 000 euroa, kun pieni-palkkainen tienaa alle 2 000 euroa kuukaudessa. Tuloja, jotka jäävät työntekijälle käteen verojen sekä sosiaali- ja eläkemaksujen jälkeen, kutsutaan **nettotuloiksi**.

Lain mukaan samasta työstä on maksettava kaikille samaa palkkaa. Sukupuolten välillä on kuitenkin havaittavissa selvä palkkaero, jota kuvaa sanonta ”naisen euro on 82 senttiä”. Miesenemmistöisissä ammateissa palkat ovat huomattavasti naisvaltaisia aloja parempia, vaikka työhön vaadittava koulutustaso olisi sama. Lisäksi naiset toimivat edelleen miehiä harvemmin hyväpalkkaisissa johtotehtävissä.

Palkkatulot ovat yleensä kotitalouksien merkittävin tulonlähde, mutta myös erilaiset sosiaaliturvat ovat monille tärkeitä. Esimerkiksi lapsiperheet saavat lapsilisää ja muita lasten hoitamista helpottavia tukia. Opiskelijoille taas maksetaan opintotukea ja työttömille työttömyyskorvausta.

Palkka ja suurin osa sosiaalituista ovat veronalaisia tuloja. Vain alle 1 200 euroa vuodessa tienavien ei tarvitse maksaa **tuloveroa**. Osa ihmisistä saa myös **pääomatuloja**. Näillä tarkoitetaan tuloja, jotka saadaan esimerkiksi **pankkitalletusten** koroista, vuokralle annettujen asuntojen vuokrista tai osakkeiden myyntivoitoista. Kaikista pääomatuloista pitää maksaa 30 prosenttia veroa.

Monissa ammateissa työtä tehdään provisiopalkalla, jolloin palkan suuruus riippuu myytyjen tuotteiden määrästä. Esimerkiksi liittymämyyjät tai kiinteistönvälittäjät voivat saada osan palkastaan myymiensä liittymien tai asuntojen määrän mukaan.

Esimerkki Essi

Ennakkopidätysprosentit 1.2.2014 alkaen Förskottsinnehållningssatserna fr.o.m. 1.2.2014			
Palkkaa varten För lön	Lisäprosentti Tilläggprocent	Merityölöä varten För sjoarbetsinkomst	Lisäprosentti Tilläggprocent
Perusprosentti Grundprocent		Perusprosentti Grundprocent	
16,0	41,5		

Työnantaja toimittaa ennakkopidätyksen vaihtoehdot A mukaisesti, jos työntekijä ei ole vaatinut yhden tuloajan käyttämistä (vaihtoehto B). Perusprosentti ja lisäprosentti ovat samat riippumatta siitä, kumpaa vaihtoehtoa käytetään.

Arbetsgivaren verkställer förskottsinnehållningen enligt alternativ A, förutsatt att arbetslagaren inte begärt att en enda inkomstgräns ska (alternativ B). Grundprocenten och tilläggprocenten är desamma oberoende av vilket alternativ du väljer.

A Työnantaja toimittaa ennakkopidätyksen palkkakauden tuloajan mukaan. Arbetsgivaren verkställer förskottsinnehållningen enligt löneperiodens inkomstgräns.				
Palkkakauden tuloaja	Löneperiodens inkomstgräns			
kuukaudessa per månad	kahdessa viikossa per två veckor	viikossa per vecka	päivässä per dag	Merit
2 058,33	950,00	475,00	67	

että työnantaja toimittaa ennakkopidätyksen...

Verokortin perusprosentti kertoo, kuinka suuren osuuden palkasta työnantaja pidättää veroihin. Jos kuukausittai vuositulot ylittävät verokortissa arvioitun määrän, veroa pidätetään suuremman lisäprosentin mukaan.

Miten verot kerätään palkasta?

Työnantaja vähentää työntekijän palkasta verojen osuuden ja tilitteää sen suoraan verottajalle. Pidätettävän summan määrää veroprosentti, joka ilmoitetaan verokortissa. Verottaja lähettää verokortin vuosittain tammikuussa jokaiselle yli 16-vuotiaalle. Osa työnantajista saa tiedot työntekijöidensä veroprosenteista suoraan verottajalta, mutta monen pitää itse viedä verokorttinsa työnantajalle. Mikäli työntekijä ei toimita työnantajalle verokorttia, hänen palkastaan pidätetään veroa 60 prosenttia.

Verottaja laskee veroprosentin edellisvuoden tulojen perustella. Veroprosentti on voimassa vuoden kerrallaan. Jos tulot muuttuvat huomattavasti edellisvuodesta, kannattaa tilata uusi verokortti verohallinnon verkkosivuilta tai hakea se verotoimistosta, jotta veroprosentti vastaisi paremmin tuloja. Verokortissa oleva veroprosentti on siis alustava arvio siitä, kuinka suuren osan tuloistaan kortin haltija maksaa sinä vuonna veroina. Verottaja laskee lopullisen veroprosentin kuitenkin vasta seuraavana vuonna, kun kaikki työntekijän edellisen vuoden tulot ovat verottajan tiedossa.

Verottaja lähettää vuosittain keväisin jokaiselle veroja maksavalle **esitäytetyn veroilmoituksen**. Siitä näkee lopullisen veroprosenttinsa edelliselle vuodelle ja sen, onko veroja kerätty edellisen vuoden aikana liikaa vai liian vähän. Jos veroilmoituksen saaja on sitä mieltä, että verottajan laskelmissa on virhe, hän tekee veroilmoitukseen tarvittavat korjaukset ja lähettää sen takaisin verottajalle joko postitse

tai verohallinnon verkkosivuilla. Esitetyttä veroilmoitusta voi täydentää tekemällä siihen erilaisia **verovähennyksiä**, joiden tarkoituksena on pienentää maksettavien verojen määrää. Verovähennyksiksi kelpaavat esimerkiksi työmatkakustannukset tai kotona teetettyjen remonttien työkulut. Joulukuussa maksetaan **veronpalautuksia** niille, joilta edellisenä vuonna pidätettiin liikaa veroa. Vastaavasti ne, joiden veroprosentti oli alun perin liian pieni, joutuvat maksamaan puuttuvan osan **jäännösveroina** eli niin sanottuina mätkyinä.

Henkilön veroprosentin suuruus riippuu tulojen suuruudesta, kotikunnan veroprosentista ja mahdollisesta kirkon jäsenyydestä. Enemmän ansaitsevilla on suurempi valtion tuloveroprosentti, joka tarkoittaa sitä, että he maksavat palkastaan isomman prosenttiosuuden veroina kuin vähemmän ansaitsevat. Tällaista verotustapaa kutsutaan **progressiiviseksi verotukseksi**. Verottaja jakaa verotulot valtiolle, kunnille ja seurakunnille. Valtion osuus sisältää myös sairausvakuutusmaksun sekä Yleisradion rahoittamiseen tarkoitettua Yle-veron. Veroprosentin päälle peritään vielä pakollisia **sosiaaliturvamaksuja** työttömyys- ja eläkemenojen hoitoon.

Tulojen hankkimisesta aiheutuneet kulut voi vähentää verotuksessa. Jos esimerkiksi valokuvaaja tekee töitä itse ostamillaan kameroilla, hän voi pienentää lopullista veroprosenttiaan liittämällä veroilmoitukseensa kuitit kameroiden ostamisesta.

Esimerkkejä veroprosentin määräytymisestä 2014

Kunta, kuntaveroprosentti ja kirkollisveroprosentti	Palkka €/kk	Veroprosentti verokortissa*	Sosiaalivakuutusmaksut prosenttina**	Maksettava yhteensä €/kk
Kauniainen 16,50 % 1,00 %	2 500	17,00 %	6,05 %	576,25
	5 000	28,00 %		1 702,50
Nakkila 20,25 % 1,60 %	2 500	20,50 %		663,75
	5 000	32,00 %		1 902,50
Savonlinna 22,00 % 1,50 %	2 500	22,00 %		701,25
	5 000	33,50 %		1 977,50

* Sisältää sairausvakuutusmaksut ja Yle-veron, jotka ovat yhteensä 2,84 %.

** Verojen päälle tulevat työttömyys- ja eläkevakuutusmaksut.

Tulot hupenevat menoihin

Tulojen pitäisi riittää elämiseen. Kotitalouksien bruttotuloista noin neljäsosa kuluu asumismenoihin, kuten vuokriin tai asuntolainan lyhennyksiin sekä kotien lämmitykseen ja sähkөөn. Toinen neljännes tuloista menee elämisen perusmenoihin, kuten elintarvikkeisiin, vaatteisiin ja erilaisiin liikenteestä aiheutuviin menoihin. Loput rahat jäävät käytettäväksi esimerkiksi kodin hankintoihin, harrastuksiin tai vaikkapa matkailuun. Erot kotitalouksien välillä ovat kuitenkin suuria. Pääkaupunkiseudulla asuminen on kallista, joten siellä asuvien rahoista suhteessa suurempi osa menee asumiseen. Toisaalta pienituloisilla pakolliset asumis- ja ruokamenot vievät tuloista suhteessa suuremman osan kuin hyvätuloisilla, joilla jää pienituloisia enemmän rahaa muihin asioihin käytettäväksi.

Miljoonankaan euron tuloista ei juuri olisi hyötyä, jos bussilippu maksaisi 100 000 euroa. Palkan suuruutta tärkeämpi asia onkin palkan **ostovoima** eli se, kuinka paljon omalla palkalla saa ostettua tavaroita tai palveluita. Ostovoimaan vaikuttavat erityisesti palkasta kerättävien verojen suuruus ja maan yleinen hintataso.

Suomalaisten keskimääräinen palkkataso on muihin Euroopan unionin maihin verrattuna keskitasoa. Suomalaisten työntekijöiden ostovoima on kuitenkin keskimäärin alhaisempi kuin muualla

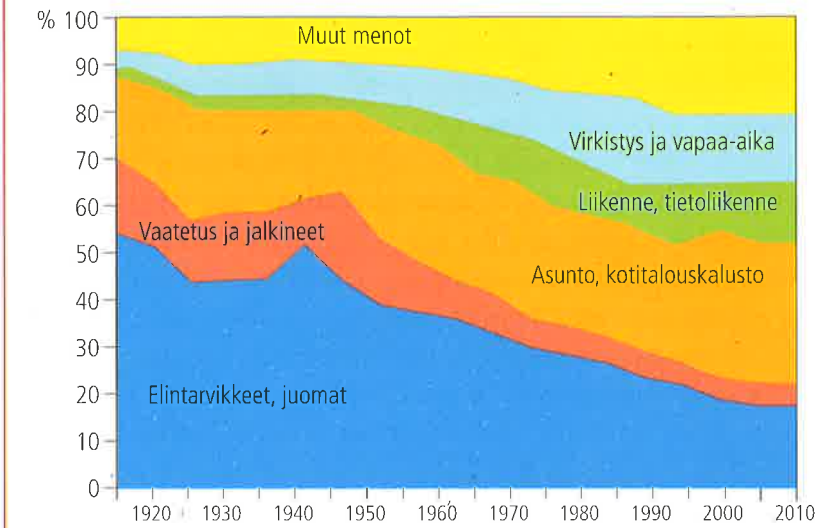
Suomalaisten ostovoimaa vähentää se, että verot ja tuotteiden hinnat ovat korkeampia kuin monissa muissa maissa.

Muistilista

- ✗ Verot kerätään bruttotuloista ja nettotulot jäävät kulutukseen.
- ✗ Veroprosenttiin vaikuttavat tulot, kotikunta ja kirkon jäsenyys.
- ✗ Palkansaajalle on tärkeää, että hänen ostovoimansa kasvaa.

Eri menojen osuus kotitalouksien kulutuksesta 1915–2010

Lähde: Tilastokeskus

Länsi-Euroopassa. Tämä johtuu siitä, että suomalaisten ansioistaan maksamat verot sekä tavaroiden ja palveluiden hintoihin sisältyvät verot ovat täällä Euroopan korkeimpia. Ja koska Suomessa asuu vähemmän ihmisiä kuin muissa maissa, yritysten välinen hintakilpailu on täällä muuta Eurooppaa vähäisempää. Näistä syistä johtuen hinnat pysyvät korkealla tasolla. Vertauskuvan mukaan suomalaisen palkat menevätkin kesäkuuhun asti kokonaan erilaisiin veroihin ja vasta sen jälkeen ansaitut rahat jäävät omaan kulutukseen.

Toisaalta ihmisten elintaso ei voi mitata pelkästään nettopalkalla tai ostovoimalla. Verovaroilla kustannettavat valtion ja kuntien palvelut ovat käyttäjilleen halpoja tai maksuttomia. Esimerkiksi

Suomalaisten kotitalouksien vaurastuminen on johtanut siihen, että ruuan ja asumisen kaltaiset pakolliset menot vievät aiempaa pienemmän osan kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista.

Korkeiden verojen vastineeksi Suomessa on laajat sosiaali- ja terveyspalvelut. Viime aikoina on tosin havahduttu siihen, että palvelut toteutuvat eri kunnissa hyvin eri lailla.

koulutus ja sairaanhoito saattaisivat tulla kalliiksi, jos ne pitäisi maksaa kokonaan omasta pussista. Suomalainen yhteiskunta siis toimii kokonaisuutena hyvin. Toisin kuin monissa vähemmän kehittyneissä maissa Suomessa ei tarvitse lahjoa rahalla virkamiehiä, jotta pääsisi hoitoon. Suomi on myös turvallinen maa, jossa ihmiset pääsääntöisesti luottavat yhteiskuntaan ja toisiinsa. Näistä syistä se on arvioitu joissakin vertailuissa jopa maailman onnistuneimmaksi valtioksi.

Tehtävät

- 1 Mitä muita tuloja ihmisellä voi olla palkkatulojen lisäksi?
- 2 Aseta verotukseen liittyvät sanat ajalliseen järjestykseen: verokortti, lopullinen veroprosentti, veronpalautus, verojen pidättäminen palkasta ja veroilmoitus.
- 3 a) Mitä tarkoittaa progressiivinen verotus?
b) Mikä on progressiivisen verotuksen tavoite?
c) Pohdi, millä perusteella progressiivista verotusta voisi vastustaa.
- 4 Kuvittele tilanne, jossa Suomessa ei tarvitsisi maksaa veroja. Miten se vaikuttaisi ihmisten arkielämään?
- 5 Tutki viereisellä sivulla olevaa Suomen kulutusrakenteen muutosta kuvaavaa kaaviota ja vastaa kysymyksiin.
 - a) Mitkä on selvimmät kaaviosta näkyvät muutokset suomalaisten kuluttamisessa viimeisen sadan vuoden aikana?
 - b) Mihin kolmeen taulukossa eriteltyyn kohteeseen suomalaisilta kului eniten rahaa vuonna 2010?
 - c) Arvioi, miksi elintarvikkeiden osuus menoista on selvästi pienentynyt vuosikymmenten aikana.